

ISSN: 2980-2776

DOI: 10.5281/zenodo.18046746

This article is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Çizgi filmlere göstergebilimsel bir yaklaşım: Temel Reis (Popeye) örneği

[Semiotic analysis of cartoons: The example of Popeye]

[Analyse sémiotique des dessins animés : L'exemple de Popeye le marin]

Mustafa Abdulkadir ÖZBEK *

Geliş Tarihi/ Received: 25.10.2025 Kabul Tarihi/ Accepted: 13.11.2025 Yayın Tarihi/ Published: 31.12.2025 Makale Türü/ Article Type: Araştırma makalesi/ Research article

Özet

Bu çalışma, Temel Reis adlı çizgi filmde “ıspanak” nesnesinin anlatı içindeki işlevini ele alır ve bu incelemeyi Greimas’ın eyleyenler çizelgesini ve göstergebilimsel dörtgenini temel alarak gerçekleştirmeyi amaçlar. Çalışmadaki temel soru, ıspanağın kişiler ve olay akışı içinde nasıl bir işlev üstlendiği ve bu işlevin “güçlü” ve “güçsüz” anlamlarıyla nasıl ilişkilendiğidir. Yöntem olarak birbirini destekleyen iki aşamaya başvurulur. İlk olarak eyleyenler çizelgesi aracılığıyla çizgi filmdeki özne, nesne, yardımcı, engelleyici, gönderen ve alıcı gibi görevler belirlenir. Ardından göstergebilimsel dörtgen kullanılarak ıspanağın işlevi gösterilir. Araştırma gereci olarak geçmişte yayınlanan iki değişik bölümden alınan görüntüler kanıt niteliğinde kullanılır. Bu görüntülerden yola çıkarak Temel Reis’in anlatıdaki “güç” döngüsü çizelgeler üzerinde örneklenir. Görsellerin yorumlanmasında Roland Barthes’ın L’Obvie et l’Obtus’ta açıkladığı okunabilir gösterge (l’obvie) temel alınır. Bu doğrultuda, anlatının merkezinde yer alan “ıspanak konservesi”, okunabilir gösterge ile incelenir ve izleyicide yarattığı hem anlam hem de etkiler üzerinden açıklanır. Bu çerçevede, çalışma Temel Reis çizgi dizisinde ıspanağın anlatıdaki işlevini incelemeyi üstlenir. Kapsam, seçili iki bölüm ve ondan alınan görüntülerle sınırlıdır. Çözümleme anlatıda bulunan okunabilir göstergeye (l’obvie) odaklanır. Böylece, ıspanak örneği Greimas’ın eyleyenler çizelgesi ve göstergebilimsel dörtgeni üzerine uygulanır ve anlatıda üstlendiği görev incelenir.

Anahtar Kelimeler: Temel Reis, eyleyenler çizelgesi, göstergebilimsel dörtgen, A. J. Greimas, Roland Barthes

Abstract

This study, based on Greimas’s actantial model and semiotic square, aims to examine the function of the “spinach” object within the narrative of the cartoon Popeye. The main question of the study is how spinach assumes a function within the flow of characters and events. It also explores how this function is related to the meanings of “strong” and “weak.” Two complementary stages are employed as the method. First, through the actantial model, roles such as subject, object, helper, opponent, sender, and receiver in the cartoon are identified. Then, using the semiotic square, the function of spinach is demonstrated. As research material, images taken from two different previously published episodes are used as evidence. Based on these images, the “power” cycle in Popeye’s narrative is exemplified through diagrams. In the interpretation of visuals, the readable sign (l’obvie) level explained by Roland Barthes in L’Obvie et l’Obtus is taken as a basis. In this regard, the “spinach can,” which stands at the center of the narrative, is analyzed through the readable sign. It is also explained in terms of the meaning and effects it evokes in the viewer. Within this framework, the study aims to examine the function of spinach in the narrative of the Popeye cartoon series. The scope is limited to two selected episodes and the images taken from them. The analysis focuses on the readable sign (l’obvie) present in the narrative. In this context, the spinach example is applied to Greimas’s actantial model and semiotic square to demonstrate its function within the narrative.

Keywords: Popeye, actantial model, semiotic square, A. J. Greimas, Roland Barthes

*Sorumlu Yazar: Mustafa Abdulkadir ÖZBEK, Pamukkale Üniversitesi, Türkiye, maozbek@pau.edu.tr, <https://orcid.org/0009-0000-1213-1786>.

Résumé

Cette étude vise à analyser le rôle de l'objet « épinard » dans le dessin animé Popeye, en s'appuyant sur le schéma actantiel et le carré sémiotique de Greimas. La question principale de cette étude est d'examiner comment l'épinard joue un rôle dans le déroulement des personnages et des événements, et comment cette fonction est liée aux notions de « force » et de « faiblesse ». Deux méthodes sont utilisées dans cette étude : la première s'appuie sur le schéma actantiel pour identifier les rôles du sujet, de l'objet, de l'adjuvant, de l'opposant, du destinataire et du destinataire dans le dessin animé, tandis que la seconde utilise le carré sémiotique pour montrer la fonction de l'épinard. Les images tirées de deux épisodes déjà publiés sont utilisées comme des éléments de référence dans cette étude. Elles présentent le cycle de la « puissance » dans le récit de Popeye. Leur interprétation repose sur le sens obvie (le sens lisible), défini par Roland Barthes dans L'Obvie et l'Obtus. Dans cette perspective, la boîte d'épinards, qui se trouve au centre du récit, est analysée selon le sens obvie pour montrer le sens qu'elle évoque et l'effet qu'elle produit chez le spectateur. Dans ce cadre, l'étude analyse la fonction de l'épinard dans Popeye. L'analyse se concentre sur le sens obvie. Ainsi, l'exemple de l'épinard est appliqué au schéma actantiel et au carré sémiotique de Greimas afin d'examiner le rôle qu'il joue dans la narration. Ainsi, l'exemple de l'épinard est appliqué au schéma actantiel et au carré sémiotique de Greimas pour montrer le rôle qu'il joue dans le récit.

Mots-clés : Popeye, schéma actantiel, carré sémiotique, A. J. Greimas, Roland Barthes

1. Giriş

Çizgi filmler, yineleyen kalıplar ve sık çatışma örgüleri sonucunda göstergebilim çözümlemeleri için elverişli bir çalışma alanı sunarlar. Temel Reis evreninde “ıspanak” nesnesi, izleyici gözüyle kolayca tanınan bir kod olarak “güç kazanma”yla ilişkilendirilir ve çoğu bölümde benzer bir olay örgüsü görülür: engel belirmeye başlar, ıspanak konservesi sahnede öne çıkar ve hızlıca tüketilir. Ardından kısa süreli bir üstünlük sağlanır, çatışma sonlanır. Bu çalışma, çizgi filmde sık görülen bu döngüyü ele alır. İspanağın anlatıdaki işlevi ve bu rolün *güçlü-güçsüz* karşıtlığıyla ilişkisini açıkça gösterir. Sesli ya da görsel anlatıların çözümlemesinde Greimas'a ait olan hem eyleyenler çizelgesi hem de göstergebilimsel dörtgeni kılavuz olarak kullanabilirken, görsellerin akla getirebildiği ilk anlamın yorumlanmasında da Barthes'ın okunabilir gösterge (l'obvie) yaklaşımı kullanmak mümkündür.

Araştırma dört soru üzerine odaklanır: Temel Reis'te ıspanak sıradan bir besin olarak mı kullanılır? Bu besin izleyicide nasıl bir izlenim uyandırır? Hangi koşullarda devreye girer ve olay örgüsünü nasıl etkiler? Bu dönüşüm, güçlü / güçsüz / güçlü değil / güçsüz değil konumları arasında nasıl bir geçiş üretir ve bu geçişi tetikleyen etken nedir? Bölüm sonunda oluşan durum (çoğunlukla “güçsüz değil” evresi) bu geçişle nasıl ilişki kurar ve anlatının sonuçlanmasını nasıl yönlendirir?

Yöntemi iki tamamlayıcı adım oluşturur. İlk adımda Greimas'ın eyleyenler örneği temel alınarak görevler karşılığına gelen işlevlere göre çizelgeye yerleştirilir. Özne Temel Reis, nesne tehdidin giderilmesi ve Safinaz'ın güvenliği, gönderen kaybetme korkusu, alıcı Safinaz, yardımcı ıspanak ve engelleyici Kabasakal olarak görünmektedir. Bu aşamada kim ya da ne olduğundan çok anlatıda üstlenilen işlev temel alınır. Aynı ögenin değişik öykülerde görev değiştirebileceği en baştan bilinir. İkinci adımda göstergebilimsel dörtgen kullanılarak “güçlü/güçsüz” karşıtlığı ve “güçlü değil/güçsüz değil” ara durumları çizim yoluyla gösterilir. İlerleyiş bu dört durum arasında izlenir ve geçiş anları sergilenmiş olur. Kısacası, bu örnek iki nesneyi birlikte, kişilerin görevlerini ve amaca nasıl yöneldiklerini, metindeki güçlü/güçsüz gibi karşıtlıkların nasıl kurulduğunu gösterir.

Bu aşamalardan sonra çözümlemeyi destekleyen iki tamamlayıcı yöntem kullanılır. Beşli Çizelge (Schéma quinaire), anlatının yapısal ilerleyişini beş temel aşamada görünür kılmayı, kipler (Les Modalités) ise özneyi harekete geçiren *istemek, bilmek, yapabilmek* ve *gereklilik* kipleri aracılığıyla anlatıda anlamın oluşum sürecini göstermeyi amaçlar.

Görselleri yorumlarken Barthes'ın L'Obvie et l'Obtus'ta tanımladığı okunabilir gösterge (l'obvie) örneğinden yararlanılır. Bu durum çalışmamızda ıspanak konservesi ile gösterilebilir. Kahraman bu nesneyi eline aldığı anda izleyicide uyanan düşünce üstün güce duyulan gereksinimdir. Bu çözümleme dörtgende sözü edilen geçiş eylemini görüntülerle destekler. Çalışma, göstergelerle sınırlı kalarak nesnenin (ıspanak) anlatı içindeki görevini açık ve kolay anlaşılabilir bir şekilde göstermeyi amaçlar.

Aktarılan ve sergilenen savları desteklemek için, geçmişte yayımlanmış iki bölümden seçilen kısa kesitler ve bunlardan alınan görüntüler kullanılır. Seçim ölçütleri şunlardır: ilk olarak bir engel, ıspanak ve çözüm birleşiminin açıkça görüldüğü bir akış. Daha sonra yardımcı nesne olarak ıspanağın devreye girdiğinin izleyiciye açık bir şekilde gösterilmesi. Son olarak, kapanışta kargaşa ve çatışmanın son bulması ve olağan ortamının tekrar gelmesi görülür. Her bölümde kişiler ve etkenlerin görev dağıtımı ve konumları bağlama göre değerlendirilir. Bu yaklaşım iki nedenle önem taşır. İlk olarak, “ıspanak ve güç” kavramlarını birleştiren çağrışım artık yaygın ve çoğu kişi tarafından tanınan bir göstergedir. Çalışmada bu durum yalnızca bir gözlem ve düşünce olarak bırakılmaz, kişilerin üstlendiği roller ve aralarındaki karşıtlıklar üzerinden düzenli bir şekilde ele alınır. İkinci olarak, görselleri doğrudan görülen bilgiler üzerinden okuyan kısa ve tekrar edilebilir bir çözümleme yöntemi sunar: önce eyleyen görevleri yerleşir, ardından dörtgen üzerindeki çözümlemeye özneyi etkileyen durumun konumu sergilenir, son olarak görseller aracılığıyla bu

incelemenin doğruluğu denetlenir. Böylece benzer çizgi film ve canlandırmalar için kestirme bir çözümleme akışı ortaya çıkar.

Yazı düzeni kısaca şöyledir: 1: Yöntem bölümünde eyleyenler çizelgesi ve dörtgenden kısaca söz edilir. 2: Çözümleme bölümünde önce görev dağılımı sunulur, ardından dörtgen üzerinde “güçlü/güçsüz” ve “değil” durumları görsellerle desteklenir. 3: Sonuç bölümünde ise bulgular ve incelemelerden çıkan sonuç verileri tartışılır.

2. Yöntem: Greimas göstergebilimi

Çizgi filmler içerdikleri yoğun görsel göstergeler aracılığıyla üzerinde inceleme yapılmaya oldukça uygun gereçlerdir. Bu tür incelemelerin amacı, kişilerin neyi hedeflediğini, bu amacın nasıl ortaya çıktığını, sonrasında gerçekleşen olayları ve bunların vermek istediği iletilerin ne olduğunu yorumlamaktır. Greimas’ın Eyleyenler örneği (Greimas, 1966, ss. 172-191) ve Göstergebilimsel Dörtgeni (Greimas & Courtés, 1993, ss. 29-33) bu tarz incelemelerde çözümlemeyi gerçekleştirmek için son derece uygun bir yol sunar. Bu çalışmada ayrıca beşli çizelge (Greimas, 1983, ss. 49-57) ve kipler (Greimas & Courtés, 1993, ss. 230-232) de yardımcı yöntemler olarak kullanılacaktır. Greimas’ın göstergebilimi, yalnızca anlamı ileten yüzeysel göstergeleri değil, bu anlamın hangi aşamalardan geçerek üretildiğini açıklamaya çalışır. Dolayısıyla bu yaklaşım, çizgi filmlerdeki olayların ve nesnelerin yalnızca neyi gösterdiğiyle yetinmez, anlamın nasıl oluştuğunu da ortaya koymayı amaçlar (Rifat, 1998, s. 179). Çünkü kahraman olay örgüsü içerisinde öne çıkan bir amaca (bir olaya ya da kişiye) ulaşmak ister. Bu durum nedensiz değildir ve süreç sonlandığında eylemden yarar gören biri olur. Yol boyunca kimi etkenler yardımcı olurken, kimileri de engel çıkarır. Bu durumu ortaya çıkaran nedenler belirgin değildir; aynı kişi, nesne ya da durum değişik ortamlarda başka işlevler üstlenebilir. Bu örneği çizgi filme uygularken her sahnede şu soruları sormak yararlı olacaktır:

Kim ne istiyor?

Bu istekler neden ve kim için ortaya çıkıyor?

Olayların sonunda yarar gören kimdir?

Olayları kolaylaştıran, zorlaştıran ya da engelleyen şey nedir?

Bu örnek üzerindeki ıspanak nesnesi, kahramanın amaca yaklaşırken onu hangi işlevde kullandığını kolayca ve aşama aşama göstermeye yardımcı olur.

2.1. Eyleyenler çizelgesi örneği

Greimas’ın eyleyenler çizelgesi, yazılı ve görsel anlatıları çözümlemede kılavuz olarak kullanılabilir. Yaşanan olaylar ve bunları yaşayan kişilerin bir önemi yoktur. Önemli olan, unsurların kim olduğundan çok anlatı içinde hangi işlevi üstlendikleridir. Aynı işlev, farklı bağlamlarda farklı öznelere tarafından yerine getirilebilir. Bir kişi bazen bir arabayı, bazen de farklı bir şeyi hedefleyebilir (Moran, 1999, s. 195). Bu yaklaşımda kişi kimlikleri ve bireysel olaylar öne çıkmaz. Belirleyici olan, anlatıdaki işlevsel yükleniş ve görev dağılımıdır. Bu çerçeveden hareketle çözümleme yukarıda belirtilen temel sorularla ilerler. Böylece çizelgede görevlerin sabit olmadığı tespit edilmiş olur. Aynı durum bağlama göre farklı işlevler üstlenebilir. Aşağıda, bu soruları temellendiren eyleyen öğeleri kısaca tanımlanmaktadır.

Özne (Sujet): Belirli bir amaç peşinden giden, eylemi üstlenen kişi.

Nesne (Objet): Öznenin elde etmeye çalıştığı sonuç.

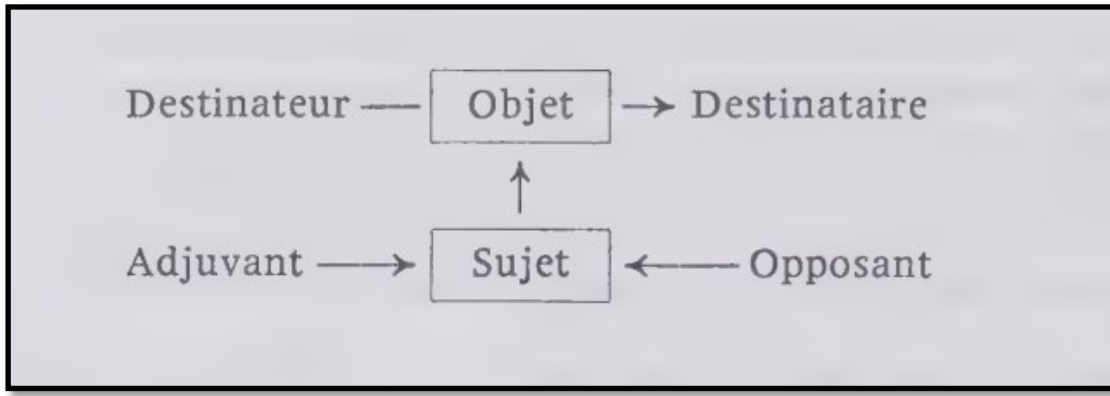
Yardımcı (Adjuvant): Öznenin amacına ulaşmasını kolaylaştıran kişi ya da durum.

Engelleyici (Opposant): Öznenin amacına giden yolu zorlaştıran veya durduran kişi ya da koşul.

Gönderen (Destinateur): Özneyi harekete geçiren temel gerekçe.

Alıcı (Destinataire): Eylemin sonucundan yarar gören kişi ya da unsur.

Yukarıda açıklamaya çalıştığımız eyleyenler çizelgesini Greimas şu şekilde örnekler;

Çizge 1: Eyleyenler çizelgesi (Greimas, 1966, s. 180).

Anlatıda karşıt ve tamamlayıcı kavramlar arası ilişkileri çözümlemeye yarayan bir araç olan göstergebilimsel dörtgen bir sonraki başlıkta kısaca tanıtılacaktır.

2.2. Göstergebilimsel dörtgen

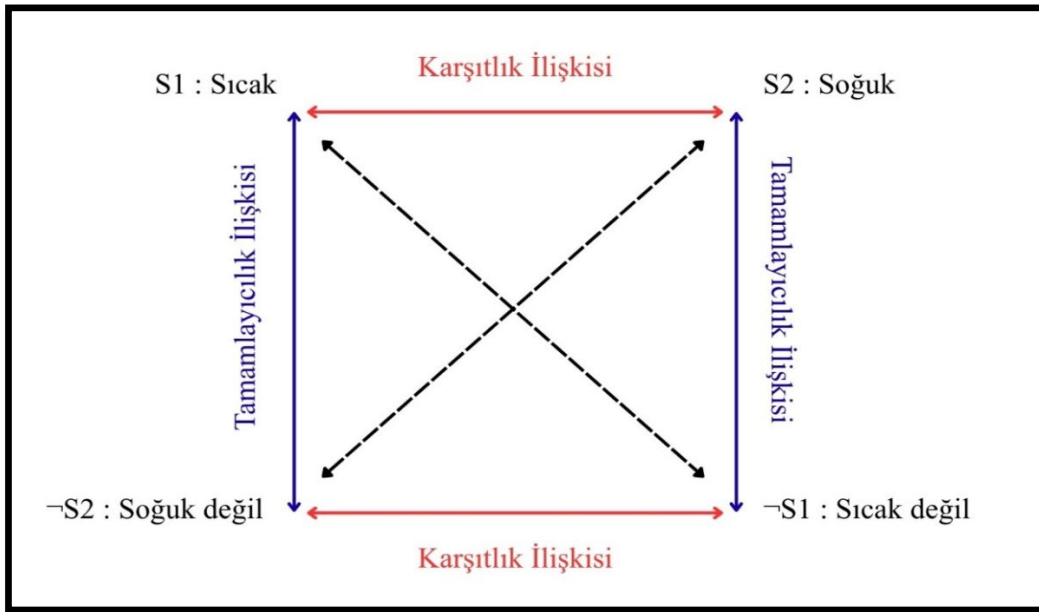
Greimas'ın geliştirdiği dörtgen model, metinlerde ve görsel anlatılarda yer alan karşıtlıklar ile tamamlayıcı öğeler arasındaki ilişkileri görünür kılar ve bunları daha net anlamamıza yardımcı olur. Bu bağlamda, göstergebilimsel dörtgen, Greimas ve Courtés'nin anlattığı biçimiyle, bir konuyu önce iki karşıt kavramla düşünmeye başlatır (S1/S2), ardından bu kavramların zıt yani terimsel olarak “değil” hâllerini ekler (S1 değil / S2 değil). Böylece dört konum oluşur. Bu basit düzen yalnızca zıt uçları değil, “ne S1 ne S2” gibi arada kalan durumları da görmeye yardımcı olur (Greimas & Courtés, 1993, s. 30). Greimas ve Courtés ışığında verilen bilgilerle bir dörtgen çıkarıldığında şu şekilde görünecektir;

Üst Sol (S1): Sıcak

Üst Sağ (S2): Soğuk

Alt Sol (¬S2): Soğuk değil

Alt Sağ (¬S1): Sıcak değil

Çizge 2: Göstergebilimsel dörtgen örneği (Greimas & Courtés, 1993, s. 32).

2.3. Kipler

Greimas'a göre kip kavramı, öznenin bir eylemi gerçekleştirebilmesi için gerekli koşulları açıklayan bir düzeni ifade eder. Kipler, öznenin eylemle nasıl bir ilişki kurduğunu belirler. Bu koşullar çoğunlukla dört temel durum altında toplanır: *istemek* (vouloir), *bilmek* (savoir), *gereklilik* (devoir) ve *yapabilmek* (pouvoir). Bir anlatıda özne, bu durumların bir araya gelmesiyle eyleme yönelir ve anlam bu süreçte ortaya çıkar. Greimas ve Courtés, kiplerin anlatının yüzeyinde görülen olaylardan çok, derin yapısında yer alan ilişkileri yansıttığını belirtir. Bu bağlamda kipler, öznenin yalnızca “ne yaptığı”nı değil, “neden ve hangi koşullarda yaptığı”nı da anlamamızı sağlar.

İstemek (Vouloir): eyleme geçme isteğini belirtir.

Bilmek (Savoir): eylemi gerçekleştirmek için gerekli bilgiye sahip olmayı anlatır.

Gerekliklik (Devoir): eylemi yapma zorunluluğunu ifade eder.

Yapabilmek (Pouvoir): eylemi gerçekleştirme gücünü gösterir.

Bu kavramlar, anlatıların detaylı biçimde incelenmesini ve gizli anlamların açığa çıkmasını sağlar. Böylece anlatıdaki eylemler, yalnızca görünen olaylar olarak kalmaz: öznenin isteği, bilgisi, zorunluluğu ve gücü arasındaki ilişkilerle birlikte anlaşılır (Greimas & Courtés, 1993, s. 231).

2.4. Beşli çizelge

Beşli çizelge, anlatının beş aşamalı ilerleyişini açıklayan bir örnektir. Greimas'ın anlatı çözümlemelerinde geliştirdiği bu yaklaşım, anlamın tek bir olaydan değil, öznenin eylem sürecinde geçirdiği aşamalardan doğduğunu savunur. Bu örnek, anlatının yüzeyindeki olaylar yerine öznenin eylem sürecinde geçirdiği dönüşümleri açıklar. Her aşama, bu süreçte ortaya çıkan anlam değişimini temsil eder (Greimas & Courtés, 1993, s. 244).

Beşli Çizelge aşağıdaki temel aşamalardan oluşmaktadır;

Başlangıç Durumu (La Situation Initiale): Öykü başındaki denge durumudur.

Çatışma (La Complication): Olağanı bozan şeyin ortaya çıkışıdır.

Eylem (L'Action): Öznenin bu karmaşayı çözmek için gösterdiği çabalarıdır.

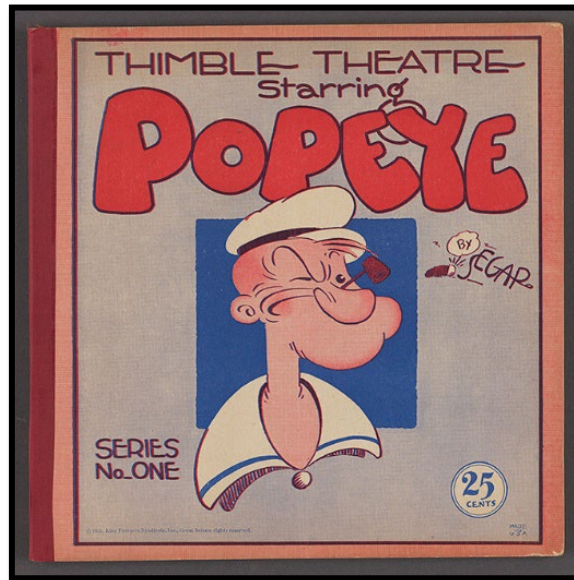
Çözüm (La Résolution): Eylemin etkisiyle karmaşanın son bulmasıdır.

Son Durum (La Situation Finale): Öykünün sonunda ulaşılan yeni denge durumudur.

Bu bölümde incelemenin dayanağı olacak olan iki yöntem ve bunları destekleyici nitelikte olacak olan iki yardımcı yöntem ana çizgileri ile açıklanmıştır. Bu bağlamda, incelenecek çizgi filme “kim neyi hangi amaçla ister, bu istek kim ya da ne için yararlı/zararlıdır?” gibi sorular yöneltilebilir. Bu sorular, çalışmanın çerçevesini belirler ve çözümlemeyi mümkün hale getirir. Çözümleme Temel Reis çizgi film kişileri ve bunların etrafında gelişen olaylar üzerinden ilerleyecek olup ayrıca söz konusu olan nesnenin anlatı içerisindeki görevi ve önemi ayrıntılı biçimde incelenecektir.

3. Temel Reis çözümlemesi

Bu başlık altında söz konusu çalışmamız, kuramsal çerçevede özetlenen ilkelere sadık kalınarak Temel Reis çizgi filminden kişiler ve çevrelerinde gelişen olaylar üzerinden gerçekleşecektir. Önce Greimas'ın Eyleyenler modeli kullanılarak özne, nesne, gönderen, alıcı, yardımcı, engelleyici gibi temel görevler yerleştirilecek. Ardından göstergebilimsel dörtgen ile ispanağın tetiklediği güçlülük durumu çizelge üzerinde ayrıntılarıyla gösterilecektir. İnceleme, ispanağın anlatıdaki işlevini ve ne şekilde yorumlanabileceğini yalın biçimde ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Çizge 3: Çizgi roman kapak görseli (Segar, 1931).

Temel Reis (Popeye), E. C. Segar'ın 1929'da Thimble Theatre adlı çizgi bandında doğan, daha sonra televizyona ve çizgi romana uyarlanan bir çizgi dizidir. Bölümlerdeki olay örgüsü, çoğunlukla Temel Reis'in Safinaz'ı koruma girişimleri ile Kabasakal'ı etkisiz hâle getirme mücadelesi etrafında şekillenir. Öykünün kahramanı Temel Reis, karşısında daha güçsüz kaldığı Kabasakalı alt etmek için güçlenmenin yolunu ispanakta bulur. Ispanak yedikten sonra kısa süreli üstün bir güç kazanır ve bu yolla rakibini kolayca etkisiz hale getirir. Bölümlerin kısa ve birbirinden bağımsız olması, çeşitli temalar

üzerinden izleyicinin ilgisini canlı tutan farklı maceraların işlenmesine olanak tanır. İzleyiciye farklı maceralar üzerinden tanıtılan bu kahraman, çizgi diziden daha çok tanınır hale gelmiştir ve çeşitli uyarlamalara da yansımıştır (Encyclopaedia Britannica, t.y.).

3.1. Eyleyenler çizelgesine göre çözümleme

Çalışmanın başında açıklandığı üzere (bkz. 2.1), Eyleyenler çizelgesi kişi ve nesneleri kim olduklarına göre değil, bağlamda üstlendikleri işleve göre ele alır.

Temel Reis'te Eyleyenler örneğine göre görevlerin dağılımı;

Özne: Temel Reis

Nesne: Sevdığı kadını elinden alabilecek tehdidin ortadan kaldırılması

Gönderen: Sevdığı kadını kaybetme korkusu

Alıcı: Safinaz

Yardımcı: ıspanak konservesi

Engelleyici: Kabasakal

Bu çizgi dizide özne Temel Reis'tir; çünkü eylemi başlatan, ilerleten ve sonuçlandıran kişi odur. Nesne, sevdiği kadın olan Safinaz'ı elinden alabilecek her türlü engelin ortadan kaldırılmasıdır; Temel Reis'in amacı doğrudan bu sonucu elde etmektir. Gönderen, sevdiği kadını kaybetme korkusudur: Temel Reis'i eyleme geçiren uyarı bu tehdide neden olan Kabasakal'ın belirmesidir. Alıcı Safinaz'dır; tehdidin ortadan kaldırılması durumundan o yararlanır ve çoğu bölümün sonunda huzura ve güvenliğe kavuşan kişidir. Yardımcı işlevini ıspanak konservesi üstlenir: öznenin gücünü kısa süreliğine üstün güce çevirir ve engeli aşmasını sağlar. Engelleyici ise Kabasakal'dır: olayları başlatır ve öznenin amacına ulaşmasını engellemeye çalışarak geciktiren karşı güç olur. Bölümlerde küçük farklılıklar görülse de olay örgüsü çoğunlukla korunur. Ispanak kimi zaman gereksinim anında bulunamaz ya da gecikmeli olarak elde edilir. Bu nedenle Kabasakal'ın engelleyici görevi, çeşitli engeller (dar geçitler, kapalı alanlar, kalabalık ve ıspanağa erişimin gecikmesi) nedeniyle bazı durumlarda daha da güçlenir.

Aşağıdaki Çizge 4, Çizge 5 ve Çizge 6'da çizgi filminden alınan görüntüler yer almaktadır. Bu görüntüler, yukarıda açıklanan örneği destekler. Olayın kim/kimler tarafından başlatıldığı, nasıl ilerlediği ve nasıl sonuçlandığı basit bir şekilde sergilenir.

Çizge 4: Temel Reis ve Kabasakal arasındaki kavgadan bir an (ekran görüntüsü yazar tarafından alınmıştır, 4:32). (Popeye and Friends Official, 2024)

Çizge 4'te, Temel Reis ile Kabasakal arasında başlayan çatışmalar genellikle Safinaz nedeniyle ortaya çıkar. Bedensel üstünlüğü elinde tutan Kabasakal'ın yumruğu özneyi harekete geçiren tetikleyici unsurdur.

Çizge 5: Ispanak sonrası dönüşüm (ekran görüntüsü yazar tarafından alınmıştır, 5:10). (Popeye and Friends Official, 2024)

Çizge 5'te, geçici üstün güce ihtiyaç duyduğunu fark eden Temel Reis'in ispanak tükettiği an görülür. Bu hamle, Kabasakal'ı alt etme girişiminin başlangıcıdır. Bu durum yardımcının (ispanak), öznenin (Temel Reis) güç açığını kapatarak kısa süreli üstünlük sağlamasını ve engelleyiciyi (Kabasakal) alt etmesini anlatır.

Çizge 6: Sonuç: Mutlu kare (ekran görüntüsü yazar tarafından alınmıştır, 5:37). (Popeye and Friends Official, 2024)

Çizge 6'da Temel Reis, ispanakla kazandığı geçici üstün güçle Kabasakal'ı alt eder, ardından Safinaz'la sakin/mutlu bir kareye geçilir ve bölüm kapanır. Bu tabloda, yardımcı (ispanak) öznenin (Temel Reis) güç açığını kapatarak engelleyiciyi (Kabasakal) devreden çıkarır. Böylece nesne (Safinaz'ın güvenliği) elde edilir ve alıcı (Safinaz) bu durumdan doğrudan yarar görür. Bu an, anlatıda çözüm evresidir.

Bu 3 görsel beraber okunduğunda Temel Reis özne olarak öne çıkar. Öznenin amacı engeli ortadan kaldırmaktır. Bu engel ortaya çıktığında (Safinaz'ı kaybetme korkusu) gönderen işlevini üstlenir. Safinaz burada alıcıdır, ispanak yardımcı, Kabasakal ise engelleyicidir. Ispanak kısa süreli ciddi bir "güç" artışı sağlayarak engelin aşılmasına olanak sağlar ve Safinaz'ın yararına olacak bir çözüm anı yaklaşır. Bölümlerde işlenen konular bazı farklılıklar gösterse bile işleyenlerin rolü genellikle aynı kalır ve olaylar bunun üzerinden kurgulanır.

3.2. Söz konusu öyküde kullanılan kipler

Temel Reis anlatısında kipleri göstermek mümkündür. Özne, eyleme geçmeden önce bir dizi aşamadan geçer. Anlatının başında kahraman güçsüzdür ve bu durum "yapamama" (ne pas pouvoir faire) kipine karşılık gelir. Kahraman eyleme geçmeyi ister (vouloir faire), ancak yeterli güce sahip değildir. Bu yetersizlik, dönüm noktası olan ispanağın yenilmesiyle ortadan kalkar. Artık özne ne yapması gerektiğini bilir (savoir faire), bu bilgi bir gereklilik (devoir faire) doğurur ve sonunda eylemi yapabilme gücüne (pouvoir faire) ulaşır. Temel Reis anlatısında bu sıralı ilerleme kiplere karşılık gelir; özne istemekten bilgilenmeye, zorunluluktan güce geçerek anlam üretir (Courtés, 1993, ss. 230-232).

İstemek (Vouloir): Temel Reis, düşmanını yenmek ve sevdiklerini korumak ister. Bu istek onu harekete geçirir.

Bilmek (Savoir): Güç kazanmak için ispanak yemesi gerektiğini bilir.

Gereklilik (Devoir): Sevdiklerini korumak zorundadır. Bu durum onu mücadele etmeye mecbur bırakır.

Yapabilmek (Pouvoir): Ispanağı yedikten sonra gücünü kazanır ve düşmanını yener. Bu aşama eylemi gerçekleştirdiği andır.

Sonuç olarak Temel Reis'in eylemi yalnızca fiziksel bir güç gösterisi değil, kipler döngüsünün tamamlanmasıyla birlikte yetersizlikten yeterliliğe doğru gerçekleşen bir dönüşümü ifade eder. Bu bağlamda, Greimas'ın göstergebilim anlayışında

özne anlamı doğrudan elde etmez: anlam, özne ile nesne arasındaki ilişki ve eylemlerle oluşur (Greimas & Fontanille, 1991, s. 38-39).

3.3. Öyküye özgü beşli çizelge çözümlemesi

Temel Reis anlatısı, beşli çizelgeye uygun bir yapı gösterir. Başlangıç durumunda kahraman sakin bir yaşam sürer ve ortam dengededir. Çatışma aşamasında düşman ortaya çıkar, bu da dengeyi bozar. Eylem aşamasında Temel Reis bu tehdidi ortadan kaldırmak için mücadele eder ancak yeterli güce sahip değildir. Çözüm aşamasında ispanağı yer, güç kazanır ve düşmanı yener. Son durumda düzen yeniden kurulur ve hikâye yeni bir dengeyle sona erer. Bu durumun örneği aşağıda görülmektedir.

Başlangıç Durumu (La Situation Initiale): Hikâyenin başında Temel Reis sakin bir yaşam sürer ve anlatı dengeli bir durumdadır. Her şey sıradandır ve kahraman henüz bir sorunla karşılaşmamıştır.

Çatışma (La Complication): Düşmanın ortaya çıkmasıyla bu denge bozulur. Temel Reis'in çevresine yönelik bir tehdit doğar ve anlatının hareket noktası belirir.

Eylem (L'Action): Kahraman bu tehdidi ortadan kaldırmak için mücadele eder. Ancak başlangıçta fiziksel olarak yetersizdir ve amacına ulaşmakta zorlanır.

Çözüm (La Résolution): Dönüm noktası, Temel Reis'in ispanağı yemesiyle gerçekleşir. Bu eylem kahramana güç kazandırır ve düşmanı yenmesini sağlar.

Son Durum (La Situation Finale): Tehlike ortadan kalkar, düzen yeniden kurulur ve hikâye yeni bir dengeyle sona erer.

Bu örnek, anlatının anlamını olayların sırasına göre değil, öznenin yaşadığı değişimlere göre aldığını savunur. Anlamın bu süreç içinde aşamalı olarak oluştuğu düşüncesi, Greimas'ın kuramıyla uyumludur (Greimas & Courtés, 1993, s. 244).

3.4. Göstergebilimsel dörtgen ve Temel Reis'in ispanağı

Bu bölümde göstergebilimsel dörtgen, bize çizgi filmde önemli bir görev üstlenen “güçlü ve güçsüz olma” durumlarını çizelge üzerinde gösterir ve bunu yorumlamayı mümkün kılar. Dörtgen, anlatıdaki geçişleri basit bir çizelge ile bizlere sunar. Olayların başında Temel Reis genellikle güçsüz ya da güçlü değil konumundadır: genellikle böyle bir güce sahip değilken ispanağın etkisiyle kısa süreli “güçlü” konumuna yükselir. Bölümün sonunda ise başlangıçtakiyle aynı olan güçsüz değil düzeyine döner. Bu bağlamda ortaya çıkan engel ortadan kaybolur ve “üstün güç” etkisinin sonlandığı görülür. Böylece “güçlü/güçsüz” ve “değil” durumları korunur. Böylece ispanağın anlatıdaki işlevi net biçimde gözlenir.

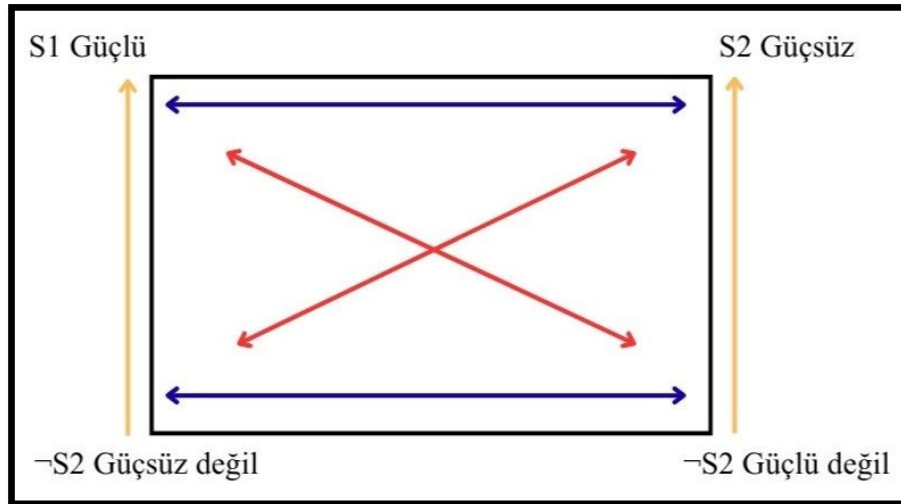
S1 – Güçlü: Ispanak tüketildikten sonra oluşan kısa süreli üstünlük: Kabasakal'ı kolayca yenebildiği durum.

S2 – Güçsüz: Tehdit karşısında üstünlük kuramadığı, Kabasakal tarafından alt edildiği anlar.

¬S1 – Güçlü değil: Olağan/sıradan bedensel durumda: karşı koymaya çalışır ancak gücü yeterli değildir.

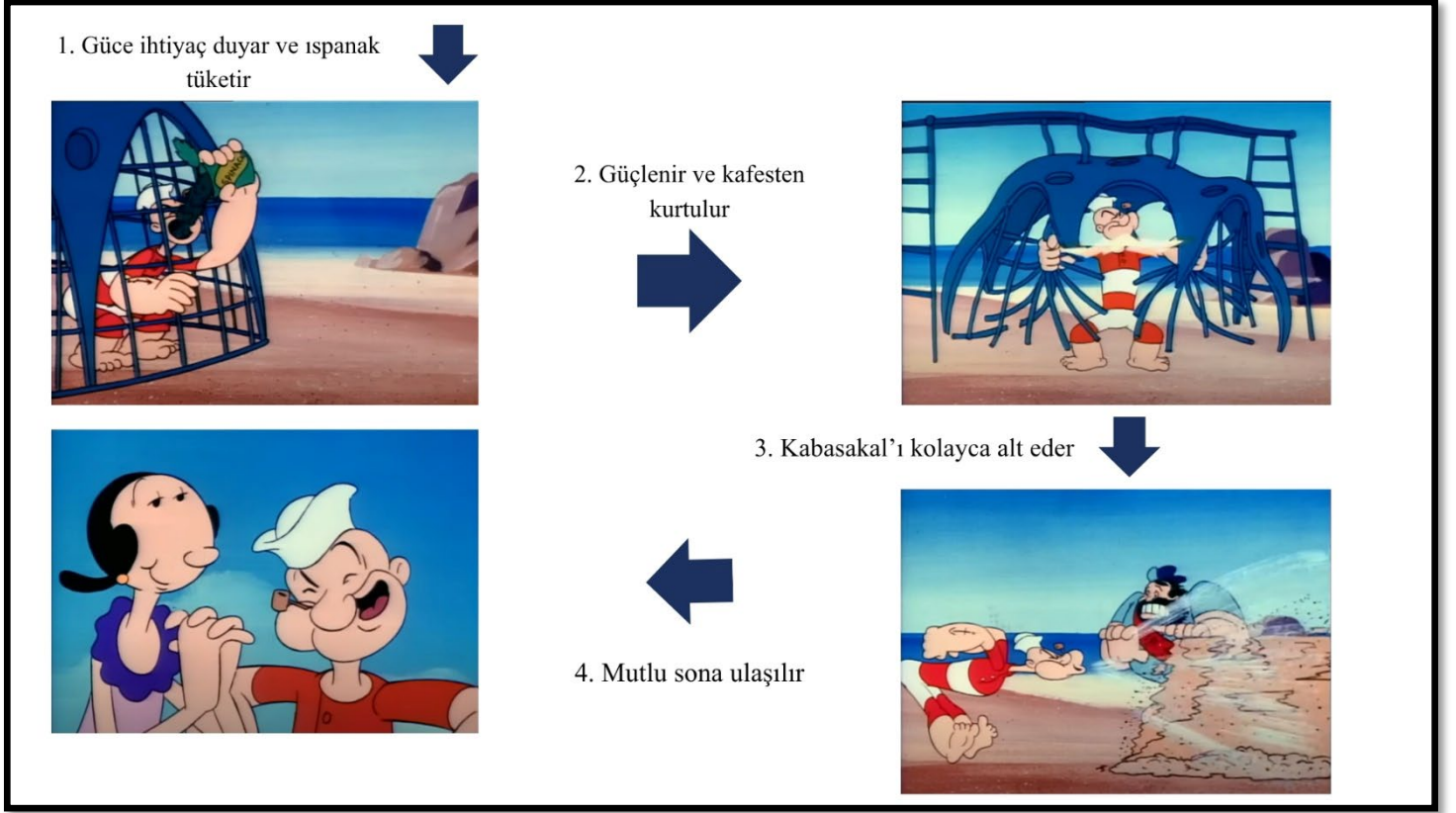
¬S2 – Güçsüz değil: Olağan halinden daha güçlü durumda: Engelleyicinin daha güçlü olduğu durumlarda bir adet konserve ispanak yeterli olmaz, daha fazla tüketmesi gerekebilir.

Gerilim yükselmeye başladığında Temel Reis çoğu kez güçsüz ya da güçlü değil olarak ifade edilir. Ispanak bu durumu tersine çevirip kahramanın güçlü hale gelmesi için tetikleyici etken olarak verilir. Bunun sonucunda, “güçlü” durumda iken mücadelede üstün gelir. Ardından kısa süreli güçlülük evresi sona erer ve kahraman başlangıçtaki “güçlü değil” ve “güçsüz” olma durumuna geri döner.

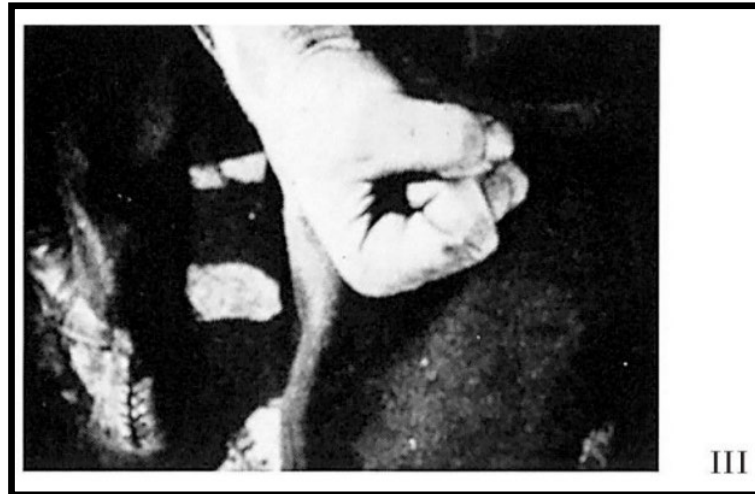
Çizge 7: Ispanağın Temel Reis üzerindeki etkisi ve göstergebilimsel dörtgen üzerine işlemesi (Greimas & Courtés, 1993, s. 31).

Çizge 7’de dörtgende tanımlanan “güçlü–güçsüz” olma durumu Temel Reis’in ıspanak tüketme eylemi ele alınarak gösterilir. Ardından Çizge 8’de bu şema akıştaki karelerle desteklenir. Başlangıçta Temel Reis güçsüz konumdadır (kafeste kalır, çıkmaya çabalasa da çıkamaz). Bu nedenle ıspanağa başvurur ve kısa süreli güçlü konumuna geçer. Kafesten çıkar ve Kabasakal’ı alt eder. Etki geçici olduğundan güç artışı da sahnenin sonlarına doğru geçmeye başlar. Kapanışta konum güçsüz değil düzeyine döner ve olaylar durulur, sahne kapanır.

Çizge 8: Ispanağın öykü akışına etkisi (ekran görüntüsü yazar tarafından alınmıştır, 5:01) (Popeye and Friends Official, 2017)

Bu kuramsal analiz, görseller üzerinden ilerlediğinde Roland Barthes’ın L’Obvie et l’Obtus eseri son derece tamamlayıcı içerik taşımaktadır. Barthes eserinde l’Obvie kavramından okunulabilir görsel olarak bahseder. Barthes, “l’obvie” kavramını; izleyicinin, kültürel olarak tanıdığı ya da daha önce karşılaştığı öğeleri görsel olarak gördüğünde anlık biçimde tanıma ve belleğinde anlamlandırma yatkınlığı olarak açıklar (Barthes, 1982, s. 47). Bu durum Temel Reis çizgi filminde açık bir şekilde gözlemlenir. Açık anlam (l’obvie) olarak değerlendirilebilecek ıspanak, izleyicide “güç” düşüncesine neden olur. Çizge 7 ve çizge 8’de yer alan örnekler bu düşüncüyü desteklemektedir. Ispanağın kahraman tarafından tutulması, izleyicide açlık çağrışımı yerine, kahramanın kısa süreli bir “güç artışı” ihtiyacı duyduğu izlenimi verir. Bu bağlamda, Barthes’ın açıklaması temel alındığında bu örnek, açık ve okunabilir bir gösterge olarak değerlendirilebilir. Barthes, eserinde bu yaklaşımı şu biçimde temellendirir;

Çizge 9: Sıkılmış yumruk görseli (Barthes, 1982, s. 47).

Çizge 9’da verilen sıkılmış yumruk görseli Barthes’a göre denetlenen öfkeyi ve savaşma kararlılığını gösteriyor (Barthes, 1982, s. 46). İnsanların, öfkeli olduklarında yumruklarını sıkıktıkları gözlemlenebilir. Bu bağlamda ıspanak konservesi üzerinden yapılan açıklama ve görsel eşleşmektedir. Sert biçimde sıkılmış bir yumruk ilk bakışta olumlu bir durumu (mutluluk ya da sevinç) çağrıştırmadığı gibi, ıspanak konservesi de Temel Reis evreninde açlığı çağrıştırmaz. Böylece sıkılmış bir yumruğun öfkeyi, Temel Reis’te görülen ıspanak konservesinin de üstün güç ihtiyacını simgelediğini söylemek mümkündür. Bu çerçevede, engellerin aşılması için ek bir güç gereklidir; bu ihtiyaç ıspanakla karşılanır.

Çizge 10: Ispanak konservesinin ortaya çıkış anı (ekran görüntüsü yazar tarafından alınmıştır, 4:36) (Popeye and Friends Official, 2025)

Bu bağlamda, çizge 10, yukarıdaki açıklamayı destekler niteliktedir. Görüntüye ıspanak konservesi geldiğinde izleyici, açlık duygusu yerine güç kazanma ihtiyacını anımsar. Böylece ıspanak, Temel Reis anlatısında sadece bir besin değil, engelleri aşmak için gerekli gücün simgesi olarak algılanır.

4. Sonuç

Bu çalışmada, Temel Reis’te “ıspanak” nesnesinin anlatı içindeki yeri iki adımlı bir kapsamla ele alınmıştır: birincisi eyleyenler örneği kullanarak nesne ve kişilerin işlevleri temel alınarak görev dağılımı, ikincisi ise göstergebilimsel dörtgen üzerinde “güçlü / güçsüz / güçlü değil / güçsüz değil” görev dağılımlarının çizgi filmin akışı boyunca izlenmesidir. Çizgi filmin geçmişte yayınlanan iki bölümden alınan görüntüleri, bu çerçeveyi görsel olarak destekler nitelikte sunulmuştur. Çözümlemede, Barthes’ın okunabilir gösterge (l’obvie) kavramı temel alınarak ıspanağın “güç” olgusunu temsil ettiği gösterilmiştir.

Çoğu bölümde, olayların gelişme aşamasında Temel Reis güçsüz ya da güçlü değil konumundadır. Engel meydana çıkar, amaç karşısında kazanma duygusu açığa çıkar. Bu noktada ıspanak “yardımcı” işleviyle devreye girer ve özneyi kısa süreli güçlü konumuna taşır. Engelleyici (Kabasakal) kişisi kolayca etkisizleşir. Alıcı (Safnaz) bu yaşananlar karşısında doğrudan yarar görür. Kapanışta anlatı dengesi “güçsüz değil” düzeyinde sabitlenir. Engel, yani engelleyici, ortadan kalkmıştır, fakat “üstün güç” etkisi de sona ermiştir. İki bölüm arasında küçük farklar olsa da dizilim tekrarlanabilir bir örnek ortaya koyar.

Eyleyenler çizelgesi ise nesne veya kişilerden çok durumun kendisi ile ilgilenmektedir. Görev dağılımları kim veya ne olduğuna bakılmaksızın işleve göre yapılmakta ve aynı ögenin farklı kesitlerde yer değiştirebildiğini göstermektedir. Ele alınan örneklerde Temel Reis çoğunlukla özne, Safnaz alıcı, Kabasakal engelleyici, ıspanak yardımcıdır: ancak ıspanağın olmadığı bir öykülemde ‘yardımcı’ rolü boşta kalabilir ya da başka bir öge (örneğin bir araç, kişi, fırsat ya da ortam durumu) geçici olarak bu işlevi üstlenebilir.

Dörtgen üzerinden yapılan inceleme, “karşıtlık” ve “olumsuzlama” ilişkilerini ortaya çıkararak anlamı daha açık hale getirmiştir. Böylece, bir bölüm içinde dikkatli izlenmediğinde fark edilmesi zor olan hızlı geçişlerin ayrı ayrı gösterilmesi mümkün olmuştur. Bu kapsamda ‘güce geçiş’, sadece ‘kazanmak veya yitirmek durumlarından oluşmaz: arada *güçlü değil* ve *güçsüz değil* diye adlandırılacak iki ara durum olduğunu da gösterir. Çizgi filminden alınan görseller, bu dört durumu art arda izlemeyi mümkün kılar.

Barthes tarafından açıklanan okunabilir göstergenin (l’obvie) işlevi ise görsel göstergelerin yorumlanmasında destekleyici nitelikte olmuştur. Bunalım anlarında ıspanak konservesinin elde belirmesi “güç” beklentisini tetikleyen bir gösterge olarak çalışır. Konservenin görünmesi → tüketim → bedensel dönüşüm → engelin geri düşmesi döngüsü, izleyicide önceden tanınan bir durumu harekete geçirir. Bu durumun tutarlılığı, dörtgenden beklenen konum geçişleriyle uyum içinde ilerler; böylece anlatı örgüsü ile görsel ipuçları aynı yönde ilerlemiş olur.

Bu iki çizelge (eyleyenler ve dörtgen), kısa ve açık bir çözüm yolu sunmuştur. Öncelikle görevlerin yerleşimi, ardından anlam karşılıklarının konumlandırılması ve son olarak görsellerle kanıtlanması birbirini izler.

Çalışmada ayrıca, çözümlemeyi desteklemek amacıyla beşli çizelge ve kipler gibi çözümleme araçlarından yararlanılmıştır. Beşli çizelge, anlatı yapısını beş aşamada ele alarak olayların gelişim sürecini açık biçimde göstermiştir. Kipler ise öznenin eylemini belirleyen *isteme*, *bilme*, *yapabilme* ve *gereklilik* özellikleri üzerinden anlamın oluşum sürecini açıklamaya katkı sağlamıştır. Bu iki yöntem, çalışmanın göstergebilimsel çözümlemesini farklı açılardan güçlendirmiştir.

Sonuç olarak; Temel Reis'te ispanağın anlatıda bir yardımcı gibi çalıştığını, kahramanı kısa süreli “güçlü” durumuna taşıyıp engeli aşmasını sağladığını ve sonuçta dengenin “güçsüz değil” noktasında kurulduğunu gösteriyor. Bu kapsam, basit görünen bu yapının arkasındaki görev paylaşımını ve “güç/güçsüzlük” konumlarını açık biçimde ortaya koyuyor. Böylece, çizgi film gibi anlatılara yeniden uygulanabilir ve başka örneklere kolayca uyarlanabilir bir çözümleme yolu sunulmuş olmaktadır.

Kaynakça

- Barthes, R. (1982). *L'obvie et l'obtus : Essais Critiques III*. Éditions du Seuil.
- Courtés, J. (1993). *La sémiotique narrative et discursive : méthodologie et application*. Hachette.
- Encyclopaedia Britannica. (t.y.). Popeye. Britannica. <https://www.britannica.com/topic/Popeye>
- Greimas, A. J. (1966). *Sémantique structurale : recherche de méthode*. Librairie Larousse.
- Greimas, A. J. (1983). *Du sens : essais sémiotiques*. Éditions du Seuil.
- Greimas, A. J. & Courtés, J. (1993). *Sémiotique: Dictionnaire raisonné de la théorie du langage*. Hachette.
- Greimas, A. J. & Fontanille, J. (1991). *Sémiotique des passions : des états de choses aux états d'âme*. Editions du Seuil.
- Moran, B. (1999). *Edebiyat kuramları ve eleştirisi*. İletişim Yayınları.
- Popeye and Friends Official. (2017, Haziran 13). *All New Popeye: A Day at Muscle Beach [Video]* . Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=20aApaNvjpk>
- Popeye and Friends Official. (2024, Mart 5). *Classic Popeye: Madam Salami [Video]*. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=sSGZ7Xzg5qI>
- Popeye and Friends Official. (2025, Şubat 18). *Classic Popeye: Egypt us [Video]*. Youtube. <https://www.youtube.com/watch?v=ps7hhbcuO4Q>
- Rifat, M. (1998). *XX. yüzyılda dilbilim ve göstergebilim kuramları*. Yapı Kredi Yayınları.
- Segar, E. (1931). *Thimble Theatre Starring Popeye [Görsel]*. Eylül 16, 2025 tarihinde Library of Congress. <https://www.loc.gov/exhibitions/geppi-gems/about-this-exhibition/early-newspapers/thimble-theatre-starring-popeye/>